

АНАТОЛІЙ ЛЕОНІДОВИЧ БОЙКО

(пам'яті вченого)

26 листопада 2020 року на 83-у році життя відійшов у вічність доктор біологічних наук, професор, академік Національної академії аграрних наук і Академії наук вищої школи України, заслужений діяч науки і техніки України, відомий вірусолог, еколог, біотехнолог **БОЙКО АНАТОЛІЙ ЛЕОНІДОВИЧ**.

А. Л. Бойко народився 11 березня 1938 р., в смт Корнин Попельнянського району Житомирської обл. Доктор біологічних наук (1983), професор (1984), академік НААН (1993), академік АН ВШ України (відділення біології) (1995), лауреат премії ім. Д. К. Заболотного НАН України (1997), заслужений діяч науки і техніки України (2004), лауреат відзнаки Ярослава Мудрого АНВШУ (2004), лауреат Державної премії України (2005). Закінчив Житомирський сільськогосподарський інститут (1962). У рік закінчення інституту опублікував свою першу наукову працю з оцінки стійкості рослин картоплі до вірусів. З 1963 по 1978 року – аспірант, співробітник Інституту мікробіології та вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України, з 1978 по 2004 – завідувач кафедри вірусології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З 2004 по 2015 роки – професор кафедри. У 1997 р. – експерт Європейської комісії “Інкокопернікус” (Брюссель). Виступав науковим консультантом з питань вірусології в наукових центрах та університетах Росії, Угорщини, Польщі, В'єтнаму, США, Словаччини, Голландії тощо. У 1984–1995 рр. за сумісни-

цтвом А. Л. Бойко був науковим керівником лабораторії екології і токсикології біологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У 1967 р. захистив кандидатську дисертацію під керівництвом свого вчителя члена-кореспондента АН УРСР С. М. Московця, 1983 р. – докторську, а в 1984 р. йому було присвоєно вчене звання професора кафедри вірусології. У 1990 р. обрано членом-кореспондентом, а в 1993 р. – дійсним членом (академіком) Української академії аграрних наук. З 2015 року А. Л. Бойко був головним науковим співробітником лабораторії екології та біобезпеки вірусів Інституту агроєкології і природокористування НААН України. Протягом багатьох років був науковим керівником з питань вірусології в цьому інституті.

Наукові дослідження були пов'язані зі структурою та функціями вірусів за різних екологічних ситуацій, вивченням нових вірусів рослин (вперше отримав результати з седиментаційних властивостей, морфолого-структурної будови і локалізації цих вірусів у клітині), бактерій риб, розробленням біотехнологій. Він та його учні відкрили ряд нових положень в поведінці вірусів при дії на них радіації, геліокосмофізичних факторів. А. Л. Бойко довів, що не всі клітини меристеми рослин являються безвірусними. Під його керівництвом були розроблені нові оригінальні біотехнологічні процеси стимуляції росту і розвитку рослин, методи діагностики вірусів біологічної різноманітності

лісових екосистем.

Професор А. Л. Бойко зробив вагомий вклад у розвиток науки, зокрема уперше здійснив перенесення генів рослинних вірусів у клітини пухлин ссавців, виявив явище чутливості вірусів та їхніх РНК і ДНК до постійного магнітного поля, радіаційного навантаження, що розширює уявлення стосовно їх компліментарності та мінливості. Здобутком ученого і його учнів є створення новітніх біотехнологій оздоровлення від вірусів понад сотні сортів, клонів сільськогосподарських культур, які впроваджено в АПК України.

Створив наукову школу. Під його керівництвом було підготовлено більше 30 кандидатів та докторів наук, його учні виконують дослідження з космічної біології (НАН України, НАСА – США), екологічного стану довкілля. Ним підготовлено та створено наукову школу “Структура та функція вірусів за різних екологічних умов”, сотні спеціалістів і магістрів вірусологів, які спеціалізувались на кафедрі вірусології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Автор понад 600 наукових праць, ряду патентів, зокрема: “Вирусы и вирусные заболевания хмеля и розы эфиромасличной” (К., 1976); “Экология вирусных растений” (К., 1990); “Fundamental and applied problems in phytovirology” // Inter conf. – 1994 (Vice Chair); “Bioresources and viruses” II International conference, 1998 (Chairman Organising Committee); “Studying of the influence of Phytovirus of Plants’ Organism in Conditions of Ecological Instability and its Estimation by Mathematical Modelling in CEIS System” // In book: B. Scholz-Reiter, H.-D. Staglmank, A. Nothe, Ed. Process Modelling. – Berlin, 1999 (співавт.) “Математичні моделі в дослідженні віру-

сів рослин” (К., 2001, у співавт. з Ю.В. Загороднім); “Віруси рослин: штамове різноманіття” (К., 2002, у співавт. з Т.П. Шевченко, В.П. Поліщуком); “Основи екології і біофізики вірусів” (К., 2003); “Вірусологія в електроннографіях” (К., 2012, у співавт. з М.М. Зарицьким, Ф.І. Товкачем); “Екологічна безпека агропромислового виробництва” (К., 2013, за ред. академіками О.І. Фурдичка, А.Л. Бойка); “Парадокси вірусології: проблеми та завдання” (К., 2016, Вісник аграрної науки).

Праця А. Л. Бойка на благо людей і науки відзначена високими державними нагородами, почесними грамотами Президій НАН і НААН України, Кабінету Міністрів України, його обрано заслуженим професором КНУ імені Тараса Шевченка, лауреатом премії НААН, має зарубіжні дипломи, сертифікати. Він лауреат міжнародної Академії рейтингових технологій і соціології “Золота фортуна” (2012 р.).

А. Л. Бойко був членом спеціалізованої вченої ради, Товариства мікробіологів України, членом редколегій фахових наукових журналів, керівником аспірантів та докторантів. Читав лекції в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, Національному агроекологічному університеті (м. Житомир), а також студентам фізикам, кібернетикам. Він почесний доктор та керівник вірусологічних досліджень в Інституті агроекології і природокористування НААН. А.Л. Бойко автор ряду науково-публіцистичних статей, пропозицій державним структурам. Він любив поезію, спорт та був відданий принципам щирості і порядності в житті.

Світла пам’ять про АНАТОЛІЯ ЛЕОНІДОВИЧА БОЙКА назавжди залишиться в серцях тих, хто його знав та спілкувався з ним.

Колектив Інституту мікробіології і вірусології

ім. Д. К. Заболотного НАН України

Колектив Інституту агроекології і природокористування НААН

Колектив Національного університеті біоресурсів і природокористування

Колектив Інституту сільськогосподарської мікробіології і агропромислового виробництва

Колектив Поліського Національного університету Товариство мікробіологів України

ім. С. М. Виноградського

Редколегії і редакції «Мікробіологічного» та «Агроекологічного» журналів